

Agendapunt commissie: 8

steller	telefoonnummer	email
N. Beaumont	411	nbe@Valkenswaard.nl
agendapunt	kenmerk	datum raadsvergadering
	12raad00283	02-07-2012
onderwerp		

Erfgoedkaart en het beleidsplan Archeologische Monumentenzorg gemeente Valkenswaard.

aan de gemeenteraad

A. Samenvatting

Door de komst van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg hebben gemeenten een eigen verantwoordelijkheid voor het bodemarchief. De kern daarvan is dat archeologische waarden van meet af aan volwaardig moeten worden meegewogen in ruimtelijke plannen.

De A2-gemeenten hebben, samen met de gemeente Waalre door het SRE een gezamenlijke erfgoedkaart laten opstellen. De gemeenten hebben ieder een eigen gemeentelijk archeologisch beleidsplan opgesteld om zo archeologie en cultuurhistorie op adequate wijze in te bedden in de ruimtelijke ordening en daarin de noodzakelijke keuzes en accenten te maken.

B. Voorgesteld besluit

1. De erfgoedkaart en het beleidsplan Archeologische Monumentenzorg gemeente Valkenswaard vast te stellen.
2. Agrarische gebieden tot een diepte van 50 cm vrij te geven.
3. Bouwblokken niet vrij te geven.
4. De erfgoedverordening gemeente Valkenswaard 2012, zoals opgenomen in bijlage 3, vast te stellen
5. Cultuurhistorie als bouwsteen mee te nemen bij nieuwe plannen en beleid.

C. Inleiding**1. Inleiding**

Op 1 september 2007 is de Wet op de Archeologische Monumentenzorg in werking getreden. Deze wet omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988 en is ook gericht op de implementatie van het Europese Verdrag van Valletta (of Malta) uit 1992. Door de komst van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg hebben gemeenten een eigen verantwoordelijkheid voor het bodemarchief. De kern daarvan is dat archeologische waarden van meet af aan volwaardig moeten worden meegewogen in ruimtelijke plannen.

Een actueel item is de modernisering van de Monumentenzorg (MoMo). Belangrijk element in de voorstellen voor het nieuwe stelsel is dat de cultuurhistorie vroeg in het ontwikkelingsproces wettelijk geborgd wordt. Cultuurhistorische waarden vormen één van de wegingsfactoren bij het vaststellen of wijzigen van een bestemmingsplan.

D Wat willen we bereiken?**2. Doelstelling en beoogd effect**

Opstellen van een gemeentelijke erfgoedkaart en archeologisch beleidsplan om zo archeologie en cultuurhistorie op adequate wijze in te bedden in de ruimtelijke ordening en daarin de noodzakelijke en gewenste keuzes te maken.

Op deze manier kan de gemeente Valkenswaard zelf duidelijk bepalen welke archeologische en cultuurhistorische waarden we willen beschermen en op welke manier. Voor burgers en bedrijven verschaft de kaart en het beleid duidelijkheid over de mogelijke archeologische en cultuurhistorische waarden. Op basis van het beleid is voor hen tevens duidelijk wanneer voor bepaalde plannen of projecten nog acties ten aanzien van archeologie/cultuurhistorie nodig zijn.

E. Wat gaan we er voor doen?**3. Traject totstandkoming erfgoedkaart en beleidsplan**

Tijdens het traject om te komen tot een erfgoedkaart en het beleidsplan is overleg gevoerd met een externe klankbordgroep, bestaande uit het IVN, historisch genootschap en de Bosgroep Zuid.

Eveneens heeft er overleg plaatsgevonden met een interne klankbordgroep die is samengesteld door medewerkers van diverse afdelingen.

4. Opzet erfgoedkaart

De gemeentelijke archeologiekaart bestaat uit een archeologiekaart en een cultuurhistoriekaart.

De archeologiekaart bestaat uit een:

- archeologische waarden- en verwachtingskaart;
- archeologische beleidskaart.

De cultuurhistoriekaart bestaat uit een:

- cultuurhistorische waardenkaart;
- cultuurhistorische beleidskaart.

Op basis van de archeologische beleidskaart en de bijbehorende handleiding (bijlage 4 van het beleidsplan) kan een onderscheid gemaakt worden in de navolgende 7 categorieën:

- *categorie 1: Archeologisch monument – monumentenvergunning vereist;*
- *categorie 2: gebied van archeologische waarde – indien de ingreep groter is dan 100 m² en 30 cm is archeologisch onderzoek vereist;*
- *Categorie 3: gebied met hoge verwachting, historische kern – indien de ingreep groter is dan 250 m² en dieper dan 30 cm is archeologisch onderzoek vereist;*
- *Categorie 4: gebied met hoge verwachting - indien de ingreep groter is dan 500m² en dieper dan 30 cm (50 cm bij esdekken) is onderzoek vereist;*
- *Categorie 5: gebied met middelhoge verwachting – indien de ingreep groter is dan 2500 m² en dieper dan 30 cm (50 cm bij esdekken) is onderzoek vereist;*
- *Categorie 6: gebied met lage verwachting – indien de ingreep groter is dan 25.000 m² of MER/Tracéwetplichtig en dieper dan 40 cm is onderzoek vereist;*

- *Categorie 7: gebied zonder verwachting* – geen onderzoek vereist.

Een uitgebreidere toelichting over deze categorieën is opgenomen in het beleidsplan.

Op de cultuurhistorische beleidskaart zijn de volgende categorieën onderscheiden (voor een uitgebreide toelichting van deze categorieën wordt verwezen naar het beleidsplan):

- *Categorie 1: beschermde cultuurhistorische monumenten*

Het betreft hier rijks- en gemeentelijke monumenten, eventuele stads- en dorpsgezichten en beschermde buitenplaatsen.

- *Categorie 2: object of gebied met een zeer hoge cultuurhistorische waarde*

Het betreft hier gebieden of objecten die gezien worden als belangrijke elementen van de regionale identiteit.

- *Categorie 3: object of gebied met een hoge cultuurhistorische waarde:*

Het betreft hier gebieden of objecten die gezien worden als belangrijke elementen van de lokale identiteit.

De voorschriften in de bestemmingsplannen dienen te gaan bevorderen, conform Momo, dat de cultuurhistorie gaat dienen als inspiratiebron en richtinggevend is met betrekking tot de besluitvorming.

Door de SRE is een beleidsplan Archeologische Monumentenzorg opgesteld voor Valkenswaard, waarin bovenstaande categorie-indeling wordt toegelicht.

Beslispunt behorend bij paragraaf 4:

Vaststellen van de erfgoedkaart en het beleidsplan Archeologische Monumentenzorg gemeente Valkenswaard.

5. Doorwerking van de erfgoedkaart in bestemmingsplannen.

De erfgoedkaart zelf is geen toetsingskader voor omgevingsvergunningen. Om dit te bereiken dient de erfgoedkaart geïntegreerd te worden in de bestemmingsplannen van Valkenswaard. In de bijlage bij het beleidsplan zijn standaardvoorschriften ten aanzien van archeologie en cultuurhistorie opgenomen die hiervoor gebruikt kunnen worden. Op de bestemmingsplankaarten dienen dan de categorie-indelingen van de archeologische beleidskaart en de cultuurhistorische beleidskaart overgenomen te worden.

6. Toetsen van vergunningaanvragen

Zodra een bestemmingsplan is aangepast, wordt op de bestemmingsplankaart voor elk gebied/ perceel de archeologische waardecategorie aangegeven die ook op de archeologische beleidskaart staat. In de regels is dan opgenomen tot welke oppervlakte en diepte geen onderzoek nodig is voor een ingreep.

Indien een bestemmingsplan nog niet is aangepast, dan zal de volgende werkwijze worden toegepast.

Dan gelden nog de "oude" archeologische dubbelbestemmingen die zijn gebaseerd op de oude provinciale waardekaart. Deze kaart is minder concreet en geeft voor de gemeente Valkenswaard zeer vaak een middelhoge of hoge waarde aan, waardoor onderzoek vereist is. Echter, indien de gemeente beschikt over feiten of gegevens ten aanzien van de archeologische waarde van een perceel, waardoor feitelijk geen onderzoek meer nodig is, mag van aanvrager geen onderzoek meer verlangd worden.

De gemeentelijke erfgoedkaart biedt ten opzichte van de provinciale kaart veel concrete informatie, waardoor in veel gevallen geen onderzoek meer nodig is.

De mogelijkheid is geboden om reeds verstoorde gebieden aan te melden. Hiervan is uitgebreid gebruik gemaakt en de gebieden zijn in kaart gebracht. Voor werkzaamheden op deze gronden is geen archeologisch onderzoek nodig.

Door de gebieden met een agrarische bestemming vrij te geven tot een diepte van 50 cm, hoeven agrariërs voor de gangbare werkzaamheden geen aanlegvergunning aan te vragen en door middel van archeologisch onderzoek aan te tonen dat er geen archeologische waarden geschaad worden. Door de gebieden vrij te geven, wordt echter niet langer de agrariër maar de gemeente als verstoorder gezien. Indien er bij het ploegen toch iets wordt aangetroffen dat opgravingswaardig is, dan komen de kosten hiervoor voor rekening van de gemeente.

7. Agrarische gronden

Uit een analyse van archeologische onderzoeken in de omgeving blijkt dat de vindplaatsen gemiddeld op 30 of 50 cm diep zitten. Dit is gemiddeld, want er zijn uitschieters naar zowel hoger als lager (van 10 cm tot 120 cm). Dit grote verschil in diepte is te verklaren uit de aan- of afwezigheid van een esdek. Deze laag is doorgaans ten minste 50 cm dik, maar vaak nog dikker.

Bij afwezigheid van een esdek liggen de vindplaatsen gemiddeld op 30 cm diep.

Van belang is dat bij normaal of regulier agrarische grondbewerking op zandgrond het op peil houden van het gehalte organische stof essentieel is. Hoe dieper er wordt geploegd hoe meer organische stof moet worden aangevoerd om het gehalte te handhaven. Met dit gegeven als uitgangspunt wordt bij normaal agrarisch grondgebruik een ploegdiepte van 15 tot 25 cm gehanteerd. Deze optimale reguliere ploegdiepte wordt bevestigd door veldwaarnemingen tijdens archeologische onderzoeken in agrarisch gebied.

Bij bewerkingen dieper dan 30 cm is de kans groot is dat archeologische vindplaatsen verstoord worden of ongezien verdwijnen.

Afweging:

Het blijft natuurlijk lastig om een inschatting te maken van de daadwerkelijke kans dat tijdens het bewerken van agrarische gronden nog belangwekkende archeologische vondsten worden gedaan. In het algemeen kan gesteld worden dat een rechter niet de diepte van 50 cm af zal wijzen, maar dat de motivering van de diepte acceptabel is. Voor Valkenswaard is door het SRE in kaart gebracht dat slechts een beperkt deel van de gronden met een agrarische bestemming een hoge/middelhoge waarde hebben. Deze gebieden bestaan uit gronden die over het algemeen al sinds lange tijd in gebruik zijn voor agrarische doeleinden. Door de jaren heen hebben hier diverse bewerkingen plaats gevonden. Het risico dat er daadwerkelijk onverstoorde gronden verstoord worden, waarbij mogelijk sporen verloren gaan, is daarom in te schatten als zeer laag. Er is nog een praktisch argument om de diepte tot 50 cm vrij te geven voor alle agrarische gebieden. Perceelsgrenzen en grenzen van archeologische gebieden lopen niet gelijk. Zeker bij grote agrarische percelen kan een deel van het perceel en lage verwachting hebben en een deel een middelhoge verwachting. Voor een praktische bedrijfsvoering is het belemmerend als dan eerst een aanlegvergunning nodig is, omdat een deel van het perceel een middelhoge/hoge waarde heeft.

8. Bouwblokken wel of niet vrijgeven

Ten aanzien van de bouwblokken is er overwogen om de bouwblokken wel of niet vrij te geven. Uit inventarisatie van reeds uitgevoerde onderzoeken is gebleken dat uit het merendeel van de uitgevoerde archeologische vooronderzoeken de bodem reeds verstoord was. Het SRE adviseert echter om dit niet te doen.

Afweging:

Het lijkt er nu misschien op alsof de bouwblokken nagenoeg allemaal verstoord zijn, maar dit kan op basis van deze plannen toch niet zo gesteld worden, geeft het SRE aan. Er zijn ook gevallen (buiten Valkenswaard) waarbij nog volop archeologie aanwezig is. Het betreft dan vooral de historische kernen, maar ook daarbuiten. Voorbeelden zijn er in Netersel, Mierlo, Hooge Mierde en Asten. Zelfs een complete nederzetting met grafheuvel is voorgekomen (Venray), maar ook een middeleeuws erf onder het bouwblok van een loonwerker (Best). Dit zou wel degelijk ook in Valkenswaard nog het geval kunnen zijn. Door bovendien de bouwblokken van agrariërs vrij te geven, maar niet bij andere bedrijven of particulieren, wordt een onderscheid gemaakt, waar geen argumenten voor zijn. Daarbij komt dat een agrariër met een bouwblok in gebied met hoge verwachting, net als een particulier of ondernemer, zonder onderzoek kan bouwen tot 250 m² of zelfs tot 500m². Dit betekent dat niet voor elke ingreep een onderzoek nodig is, maar vooral bij de bouwplannen voor grote stallen. Gelet op de omvang van de ingreep is de kans dan ook groter dat er archeologische sporen worden aangetroffen en ook dat deze sporen bijdragen aan onze kennis over het gebied.

Standpunt andere Kempengemeenten

Voor agrariërs in de Kempen geeft het meer duidelijkheid als in alle gemeenten op dezelfde manier met bovenstaande aspecten wordt omgegaan. Bovenstaande afwegingen zijn in lijn met de rest van de Kempengemeenten.

Beslispunt behorend bij paragraaf 5,6,7,8

Agrarische gebieden vrijgeven tot een diepte van 50 cm.

Bouwblokken niet vrijgeven.

Vaststellen de erfgoedverordening gemeente Valkenswaard 2012, zoals opgenomen in bijlage 3

9. Beleving van archeologie en cultuurhistorie bevorderen

Door het SRE is middels een advies een toelichting gegeven voor de Kempengemeenten en A2- gemeenten hoe cultuurhistorie gebruikt kan worden als bouwsteen bij reconstructie. Per gemeente zijn een aantal interessante ontwikkelingsrichtingen benoemd.

Deze ontwikkelingsrichtingen zouden daar waar mogelijk meegenomen moeten worden bij de ontwikkeling van woonwijken, herstel van beekdalen of andere landschappelijke aanpassingen, om op die manier archeologie en cultuurhistorie te versterken vanwege de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en de betekenis voor inwoners, scholieren, toeristen en bedrijven.

In elke kern kan bekeken worden wat de specifieke elementen/eigenschappen zijn van een kern. Hierbij kan gedacht worden om de cultuurhistorische informatie meer toegankelijk te maken ten behoeve van de aantrekkelijkheid voor inwoner en toerist.

Beslispunt

- Cultuurhistorie als bouwsteen meenemen bij nieuwe plannen en beleid.

10. Leges

Het beoordelen van archeologische rapporten ten behoeve van bouwplannen of andere ruimtelijke plannen, laten wij uitvoeren door het SRE. Op basis van de huidige legesverordening kunnen wij de kosten hiervoor niet doorberekenen, als zijnde kosten voor advies van derden.

In bijlage 3 bij het beleidsplan is een voorzet opgenomen voor een meer uitgesplitste bepaling in de legesverordening voor de advisering ten aanzien van archeologie. In de eerstkomende algemene aanpassing van de Legesverordening kan deze bepaling worden opgenomen. Hierover hoeft u nu nog geen besluit te nemen.

F. Financiën

Geen verdere financiële consequenties aan dit voorstel. Financiële risico's worden juist beperkt, omdat de gemeente beter zicht heeft op de locaties waar mogelijk archeologische waarden gevonden kunnen worden. Ten aanzien van het besluitpunt om agrarische gronden vrij te geven tot 50cm diepte, is een risico-calculatie gemaakt en een afweging meegegeven.

G. Vervolgstappen

Bekendmaken van besluit waardoor de beleidskaart en verordening in werking treden op de dag na bekendmaking van het besluit.

H. Communicatie

Erfgoedkaart toegankelijk maken voor breed publiek.
Publicatie in lokale bladen.

I. Bijlage(n)

Geen.

J. Ter inzage liggende stukken

- 1: Erfgoedkaart Valkenswaard (digitaal te raadplegen via www.atlas.sre.nl/archeologie);
- 2: Archeologisch beleidsplan Valkenswaard;
- 3: Erfgoedverordening gemeente Valkenswaard;
- 4: Handleiding erfgoedkaart;
- 5: Voorzet archeologiebepaling legesverordening.

Burgemeester en wethouders van Valkenswaard,
secretaris,

burgemeester

drs. R.F.W. van Eijck.

drs. A.B.A.M. Ederveen.

Voorgesteld besluit

BESLUIT

De raad van de gemeente Valkenswaard;

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 15 mei, nummer 12b&w00283;

Gelet op de Gemeentewet;

Gelet op de behandeling in de vergadering van de raadscommissie d.d. 14 juni 2012

BESLUIT

1. De erfgoedkaart en het beleidsplan Archeologische Monumentenzorg gemeente Valkenswaard vast te stellen;
2. Agrarische gebieden tot een diepte van 50 cm vrij te geven;
3. Bouwblokken niet vrij te geven;
4. De erfgoedverordening gemeente Valkenswaard 2012, zoals opgenomen in bijlage 5, vast te stellen;
5. Cultuurhistorie als bouwsteen mee te nemen bij nieuwe plannen en beleid.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de gemeenteraad d.d. 02-07-2012

de griffier

de voorzitter,

mevr. drs. C. Miedema

dhr. drs. A.B.A.M. Ederveen.